

Pavel CHALUPA, *Topografie, funkce a vybavení úředních prostor ve šlechtických sídlech na počátku novověku*, České Budějovice 2018, (= diplomová práce, Historický ústav, Filozofická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích), 136 s.

Posudek oponenta diplomové práce

Hmotná kultura šlechtických zámeckých rezidencí doprovázela zejména v devadesátých letech minulého století obnovený zájem české historické vědy o tematiku raně novověké nobility. Přestože do té doby i poté vzniklo velké množství převážně materiálových příspěvků, vycházejících především ze studia inventárních soupisů, řada otázek dosud čeká na své zodpovězení. Patří k nim také vybavení úředních místností, které nedokáží konkurovat atraktivitě reprezentačních prostor nebo soukromých komnat urozených vlastníků zámeckých či palácových objektů. Přesto také tyto části hradů, zámků či městských paláců vypovídají o každodenním životě osob, které v nich pracovaly, a dokládají jejich funkci v sídelní síti jejich urozeného vlastníka.

Diplomová práce Pavla Chalupy měla tři cíle. Po hledání odpovědi na otázku, jaké místo v topografii konkrétního sídla měly kanceláře, se hodlal věnovat podobě a vybavení těchto prostor a interpretovat je v kontextu postupující byrokratizace, která se odehrávala také ve vrchnostenské správě (s. 7). Oporu k tomu mu poskytlo 102 inventárních soupisů pocházejících z let 1580–1700, které se vztahovaly k 42, respektive 31 šlechtickým sídlům. Přihlásil se přitom k pojetí hmotné kultury reprezentovanému její vynikající syntézou z pera Josefa Petráň (s. 12-13). Vybaven touto inspirací student hodlal „na daných předmětech popsaných v inventářích dokázat proces byrokratizace a ukázat smysl jednotlivého vybavení“ (s. 13). K tomu by však musel být (tak jako Josef Petráň) vybaven také znalostí komparativních pramenů, zejména obrazových, a zasadit zjištěné poznatky do širšího výkladového rámce, který ale Pavlu Chalupovi na mnoha místech unikl.

Autor je přitom dobře obeznámen s českou literaturou k tématu, která je velmi bohatá. Vcelku dobře s ní dovede také pracovat, což dokládají zejména kompilační pasáže věnované typologii šlechtických sídel, šlechtické sídelní síti či funkcím sídel. Naopak zahraniční práce autor prakticky nepoužívá a například vymezení rezidence v německé historiografii přebírá z české literatury (s. 15). Obdobně v případě sídelní sítě olomouckého biskupa Karla z Lichtenštejnu-Castelkorna je namísto původní a dobře dostupné práce Radmily Pavlíčkové citována z ní vycházející disertace Jiřího Kubeše. Kompilační pasáže rovněž v některých případech sklouzávají ke zjednodušujícím tvrzením. Jde například o popis rezidenční sítě,

kteřá v naznačené podobě fungovala v předbělohorském období, ovšem nikoliv ve druhé polovině zkoumaného období. Asi největší výtká se týká městských paláců, které jsou představeny pouze na příkladu Prahy, přestože obdobné typy staveb vlastnili šlechtici rovněž v Brně, Olomouci a na konci sledovaného období zejména ve Vídni.

Vlastní jádro posuzované kvalifikační práce představuje čtvrtá kapitola věnovaná kancelářským prostorám na šlechtických sídlech a jejich hmotné kultuře, v níž Pavel Chalupa představil vlastní výsledky svého výzkumu. Po úvodu, který je věnován hlavnímu prameni, tedy inventářům, se zabýval samotnými kancelářemi, které byly situovány zejména do přízemních prostor zámeckých i palácových objektů. V jejich inventárních popisech, které zpravidla nebyly nijak podrobné, se vyskytovaly informace zejména o dřevěném nábytku, oknech a dveřích opatřených zámky, různých druzích psacích potřeb, pečetidlech, svícnech, hodinách, váhách, mapách a případně dalších předmětech. Nechyběly samozřejmě zmínky o kancelářských knihách či jiných písemnostech vedených v kanceláři, případně i tiscích nebo obrazech.

Pavlu Chalupovi se tak na jednom místě podařilo shromáždit zprávy z velkého množství pramenů a dát čtenáři nahlédnout do administrativně-správních částí šlechtických sídel. Aby byl schopen popsat funkce předmětů a zasadit vybavení kanceláří a přilehlých místností do procesu byrokratizace, musel by ale pracovat s dalšími evidenčními, normativními a obrazovými prameny či dobovou preskriptivní literaturou. Více pozornosti by zasloužily například zprávy o kalendářích či dalších tiscích, které se student ani nepokusil identifikovat. Zcela stranou pozornosti autor bohužel ponechal zmínku o vybavení bytů úředníků (s. 43), které svědčí o snaze urozených zaměstnavatelů připoutat své zaměstnance k místu výkonu jejich služby, jak ostatně dokládají právě vrchnostenské instrukce či dobové tisky. Pochybnosti mám také o správném čtení některých výrazů (s. 66) nebo jejich překladu z němčiny do češtiny (s. 42, 62).

Na závěr své práce se diplomant pokusil porovnat zkoumané kancelářské prostory. Jako kritérium jejich typologizace mu posloužilo sociální zařazení majitele, druh i typ sídla, kariéra a postavení majitele nebo počet osedlých. Přestože všechna kritéria je bezpochyby nutné zohlednit, nemělo by mezi nimi chybět postavení konkrétního sídla v sídelní síti majitele, neboť to významně ovlivňovalo jeho funkce včetně administrativně-správního významu sídla (např. zda šlo o sídlo lokální či centrální správy dominia).

Přestože posuzovaná kvalifikační práce je psána kultivovaným jazykem, na některých místech se vyskytují chyby v interpunkci či se zbytečně opakují slova. Drobných prohřešků se

autor nevyvaroval ani v poznámkovém aparátu. Z uvedených důvodů navrhuji diplomovou práci Pavla Chalupy hodnotit stupněm **velmi dobře**.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Hrdlička', written in a cursive style.

Doc. PhDr. Josef Hrdlička, Ph.D.

Jindřichův Hradec, 29. květen 2018